

Representantforslag 48 S

(2015–2016)

fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson

Dokument 8:48 S (2015–2016)

Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om en internasjonal konvensjon for å begrense utslipp, ressursbruk, forsøpling og miljøskade fra plast

Til Stortinget

Bakgrunn

Plastforurensning har så langt i stort grad vært oppfattet som i høyden litt plagsom visuell forsøpling. I virkeligheten har plastforsøplingen bygget seg opp til å bli et av verdens største, globale forurensningsproblemer. Den globale plastforurensningen har de samme kjennetegn som andre store forurensningsproblemer verden har sett seg nødt til å få under kontroll (PCB og diverse andre syntetisk framstilte, tungt nedbrytbare miljøgifter, ozonødeleggende stoffer, hormonhermere, klimagasser osv.):

- Plast er i utgangspunktet et nyttig stoff som har fått enorm utbredelse og anvendelse før miljøproblemene det skaper er blitt så tydelige at beslutningstakere ser nødvendigheten av tiltak.
- Plast spres ukontrollert i naturen overalt på kloden i gigantiske mengder.
- Plast brytes svært langsomt ned i naturen og har skadevirkninger i alle stadier av nedbrytingen: Plast gir visuell og fysisk forurensning som kan skade samfunns- og næringsinteresser. Plastfragmenter spises av og skader store dyr. Små/mikroplastfragmenter kan tas opp av og potensielt skade små organismer. Mikroplast, som nedbrytingsprodukter eller direkte industrielle produkter, kan akkumuleres oppover i næringskjedene

med økende skadepotensial, kanskje også for mennesker.

- Det samlede skadepotensialet av plastforurensning er ikke avklart, men det er grunn til å anta at flere skadevirkninger vil bli avdekket. Særlig er kjemisk/fysiologiske effekter av mikroplast foreløpig dårlig kartlagt. Generell kunnskap om mulige biologiske effekter av svært små syntetiske partikler, og dessuten mulige samvirkeeffekter av plast og andre typer forurensning, tilsier stor vekt på en føre-var-holdning.
- Skadevirkningene av plastforsøpling kan få en eksponentiell utvikling dersom forsøplingen ikke kommer under kontroll. Store mengder nytt plastavfall tilføres hele tiden og kommer i tillegg til plastavfall som allerede er i naturen og fortsetter å gjøre skade over mange tiår.
- Det haster med å komme i gang med internasjonalt samarbeid for systematisk «vugge-til-grav»-håndtering av plastproblemet.
- Dersom det blir internasjonal enighet kan svært mye av plastproblemet begrenses med enkle tiltak, i stor grad på direkte lønnsomme måter eller til lav pris. Fem hovedområder peker seg ut:
 1. Mengden plast som tilføres naturen kan reduseres sterkt på globalt nivå gjennom holdningsendring, insentiver og regler i alle land.
 2. Etablering av systemer for innsamling og resirkulering av plastavfall kan ta unna store deler av brukt plast, produsere ressurser/gi råstoff til mange produkter og skape nye næringer og arbeidsplasser.
 3. Produksjon og bruk av plast kan optimaliseres gjennom insitamenter/krav til biologisk nedbrytbarhet i utvalgte produktgrupper.
 4. Bruken av plast kan effektiviseres og begrenses gjennom insitamenter/krav til emballasje-

og materialbruk i næringsliv og annen virksomhet.

5. Oppsamling av deler av eksisterende plastforurensning kan gjennomføres i langt større grad enn i dag dersom det organiseres som et internasjonalt fellesansvar.

Norge har egeninteresse av å få kontroll på global plastforurensning før problemet vokser seg enda større. Norge har forholdsvis god kompetanse på nasjonale og offentlig/private systemer for håndtering og gjenbruk av plastavfall, god kompetanse på internasjonalt miljøsamarbeid og bra internasjonal tillit som en aktør uten for mange tilleggsagendaer.

Norge er derfor i en god posisjon til å være initiativtaker, pådriver og eventuelt vertskap for arbeid med en internasjonal konvensjon som regulerer produksjon, bruk og håndtering av plast. Hovedmålet for en slik konvensjon må være å redusere utslipp, ressursbruk, forsøpling og miljøskade på globale økosystemer.

Omfanget av plastforurensning

Årlig produseres det på verdensbasis 300 millioner tonn plast. 8 millioner tonn av dette ender i havet. De seks største produsentene av plast som ender i havet, er Kina, Indonesia, Filippinene, Sri Lanka, Thailand og Vietnam. Disse landene produserer en tredjedel av alt plastavfall og står for 60 pst. av all marin forsøpling.

Globalt dør over en million sjøfugl og 100 000 havpattedyr årlig bare på grunn av skader de får av plast. Det finnes store områder med plast i verdenshavene, og flere organisasjoner jobber med å begrense problemet. Ifølge tall fra WWF er mengden fisk, sjøfugl, hval og andre havlevende dyr blitt redusert med over 50 pst. fra 1970 til 2012. Marin plastforsøpling utgjør en ytterligere trussel mot disse bestandene.

Oppdaterte estimater anslår 150 millioner tonn søppel i havet. Mindre enn 20 pst. kommer fra fiskeri og marine næringer. Dårlig søppelhåndtering og manglende resirkuleringsordninger er årsak til 50 pst. av marin forsøpling. Det er spesielt voksende økonomier som står bak marin forsøpling.

En artikkel i Science anslår at det innen 2025 vil være 250 millioner tonn søppel i verdenshavene, om forsøplingen fortsetter i samme tempo som i dag. Mye av dette er plast. Dette tilsvarer en femtedel av den samlede biomassen av alle verdens store fiskebestander. Mengden plast i havet har nådd et stadium hvor det forårsaker stor økonomisk og økologisk skade.

I Norge, inkludert Svalbard, er noen kystområder og store områder under vann fulle av plastsøppel. Sjøfugl som spiser plast, dør ofte. Trolig har over 95 pst. av sjøfuglarten havhest plast i magen.

De store søppelmengdene i verdenshavene, for eksempel «The Great Pacific Garbage Patch», tilsvarer tross sine enorme dimensjoner under 5 pst. av den totale mengden søppel i havet. 95 pst. av søppelet som ender i havet, vet man ikke hvor befinner seg. Muligheten for å få det fjernet når det først har havnet i havet, er begrenset. Plasten vil mest sannsynlig ligge og forurense mange hundre år fram i tid. Store deler av denne plasten blir brutt ned til stadig mindre biter og ende som mikroplast. Mikroplast har fått økende oppmerksomhet. Den største bidragsyteren til mikroplastproblemet er de store plastforekomstene som brytes ned til mikroplast. Mikroplast i produkter er et mer begrenset problem.

Plast, særlig mikroplast, er skadelig og giftig i seg selv. I tillegg trekker plast i havet til seg kreftfremkallende stoffer som PCB og DDT. Konsentrasjonen av disse stoffene har i noen undersøkelser vist seg å være en million ganger høyere på plast enn i vannmassene rundt. Når mikroplast som har disse stoffene på seg tas opp av arter som på bunnen av en næringskjede, kan stoffene konsentreres oppover i næringskjeden (bioakkumulasjon) og kan ende i høye konsentrasjoner i marine ressurser som fisk, og dermed også påvirke verdens og Norges befolkning.

Eksisterende tiltak

- Forurensningsloven har som formål å verne det ytre miljø mot forurensning og redusere eksisterende forurensning, redusere mengden av avfall og fremme en bedre behandling av avfall.
- OSPAR-konvensjonen skal beskytte det marine miljø i nord-østlige deler av Atlanterhavet. Konvensjonen har en plan mot marin forsøpling for dette havområdet, men gjennomføringen har foreløpig begrenset effektivitet bl.a. fordi den ikke regulerer forsøpling utenfor området og ikke kilder utenom marine.
- MARPOL73/78-konvensjonen skal forhindre forsøpling fra skipsfart.
- Baselkonvensjonen skal forhindre overføring av søppel fra rike til fattige land.
- Bernkonvensjonen forplikter deltakerlandene til å sikre levedyktige bestander av arter som er listet under konvensjonen. I Norge er flere av disse artene truet av plast.
- Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) innebærer tilsvarende forpliktelser. Norge var initiativtaker til konvensjonen.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en internasjonal konvensjon som regulerer produksjon, bruk og håndtering av plast, med sikte på å redusere utslipp, ressursbruk, forsøpling og miljøskade på globale økosystemer.

3. februar 2016

